

Se sändlista

Revisorsinspektionens promemoria Revisorers och revisionsföretags skyldigheter enligt penningtvättslagen - förslag till föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Bifogat översänds på remiss Revisorsinspektionens promemoria *Revisorers och revisionsföretags skyldigheter enligt penningtvättslagen – förslag till föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism*. Remissen är en inbjudan att lämna synpunkter på förslaget till nya föreskrifter och bedömningarna i promemorian.

Remissvar ska ha kommit in till Revisorsinspektionen senast den 15 september 2021. Svaret bör i första hand skickas till ri@revisorsinspektionen.se i word-format. Ange diarienummer 2021-0480 och remissinstansens namn i rubriken på e-postmeddelandet. Svaret kan även skickas in i pappersform.

Om du har frågor om remissen, vänligen kontakta Claudia David Toronjo via claudia.davidtoronjo@revisorsinspektionen.se eller Jessica Otterstål via jessica.otterstal@revisorsinspektionen.se.

Per Johansson
Myndighetschef

Postadress/Postal address	Besöksadress/Visiting address	Telefon/Telephone	Org.nr
Box 24014	Karlavägen 104	08-738 46 00	202100-4805
104 50 Stockholm	www.revisorsinspektionen.se	+46-8-738 46 00	
Sweden	ri@revisorsinspektionen.se		

Remissinstanser

Ekobrottsmyndigheten

Fastighetsmäklarinspektionen

Finansinspektionen

Länsstyrelsen i Stockholms län

Länsstyrelsen i Skåne län

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Polismyndigheten

Regelrådet

Spelinspektionen

Sveriges Advokatsamfund

Säkerhetspolisen

FAR

Baker Tilly EMK KB

BDO AB

Deloitte AB

Deskjockeys revision AB

Ernst & Young AB

Finnhammars revisionsbyrå AB

Frejs Revisorer AB

Grant Thornton Sweden AB

KPMG AB

LR Revision & Redovisning Sverige AB

Mazars Set Revisionsbyrå AB

PricewaterhouseCoopers AB

R3 Revisionsbyrå Stockholm

Rödl & Partner Nordic AB

Revisorsinspektionen

Swedish Inspectorate of Auditors

Revisorers och revisionsföretags
skyldigheter enligt penningtvättslagen –
förslag till föreskrifter om åtgärder mot
penningtvätt och finansiering av
terrorism.

Postadress/Postal address
Box 24014
104 50 Stockholm
Sweden

Besöksadress/Visiting address
Karlavägen 104
www.revisorsinspektionen.se
ri@revisorsinspektionen.se

Telefon/Telephone
08-738 46 00
+46-8-738 46 00

Org.nr
202100-4805

Sammanfattning

I promemorian lämnas förslag till penningtvättsföreskrifter för auktoriserade och godkända revisorer samt revisionsföretag. Förslagen i promemorian kompletterar och förtydligar bestämmelserna i penningtvättslagen.

För revisionsföretagen innebär detta bland annat att ett förtydligande av vad den allmänna riskbedömningen ska innehålla samt att minst tre nivåer – motsvarande normal, låg och hög risk – ska tillämpas vid riskbedömningen. Utgångspunkten vid bedömningen ska alltid vara normal risk. Revisionsföretagen ska också minst en gång per år utvärdera, och vid behov uppdatera, den allmänna riskbedömningen och de interna rutinerna och riktlinjerna.

Vidare ska revisionsföretagen dokumentera den fortlöpande utbildningen som följer av penningtvättslagen samt genomföra periodiskt återkommande kontroller av revisorernas åtgärder i enskilda uppdrag för att säkerställa att penningtvättsregelverket och de interna riktlinjerna och rutinerna efterlevs. I förslagen ställs det upp krav på periodicitet och omfattning av kontrollerna.

För de enskilda revisorerna innebär förslagen i promemorian bland annat att det ställs tydligare krav på hur revisorns kontroll av kundens identitet ska genomföras och dokumenteras. Vidare anges vilka minimikrav som ställs vid tillämpning av förenklade respektive skärpta åtgärder för kundkännedom. Även vid revisorns bedömning av kundens riskprofil ska minst tre nivåer – motsvarande normal, låg och hög risk – tillämpas med normal risk som utgångspunkt för bedömningen.

Revisorn ska också minst en gång per år utvärdera kundkännedomen och kundens riskprofil och vid behov uppdatera dessa. Därtill ska revisorn dokumentera samtliga vidtagna kundkännedomsåtgärder och bedömningar av kundens riskprofil så att det går att bedöma revisorns arbete i efterhand.

I förslagen anges även att revisorns och revisionsföretagets dokumentation av åtgärder enligt penningtvättslagen ska bevaras på ett betryggande, ordnat och sökbart sätt.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Innehåll

Sammanfattning	2
1 Förslag till föreskrifter	5
1.1 Förslag till föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.....	5
1.2 Förslag till föreskrifter om ändring i Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorer och registrerade revisionsbolags verksamhet	8
2 Behovet av förändring.....	9
2.1 Varför det behövs myndighetsföreskrifter	9
2.2 Gällande rätt.....	9
3 Regleringsalternativ och avgränsningar	10
4 Den allmänna riskbedömningen.....	12
4.1 Grundläggande krav på den allmänna riskbedömningens innehåll.....	12
4.2 Vid riskbedömningen ska minst tre nivåer tillämpas med utgångspunkt i en objektiv normalnivå.....	13
4.3 Den allmänna riskbedömningen ska uppdateras minst en gång per år	13
5 Utvärdering och uppdatering av rutiner och riktlinjer	14
6 Dokumentation av utbildning.....	14
7 Revisionsföretagets interna kontroll.....	15
8 Revisorns åtgärder för kundkännedom och bedömning av kundriskprofil	16
8.1 Åtgärder för genomförande och dokumentation av kontroll av kundens identitet	16
8.2 Vid riskbedömning av kundrelationen ska minst tre nivåer tillämpas med utgångspunkt i en objektiv normalnivå	18
8.3 Kundkännedomsåtgärder vid låg respektive hög risk	19
8.4 Utvärdering och uppdatering av kundkännedom och kundriskprofil	20
8.5 Dokumentation av kundkännedomsåtgärder och kundriskprofil	21
9 Bevarande av handlingar och system för uppgiftslämning.....	22
10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	23
11 Konsekvensanalys	23
11.1 Problemet och vad som ska uppnås med de föreslagna ändringarna.....	23
11.2 Vilka berörs av ändringarna?	24
11.3 Kostnadsmässiga och andra konsekvenser av ändringarna m.m.	24
11.4 Informationsinsatser	26
12 Författningskommentar	27
12.1 Förslaget till föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.....	27

12.2	Förslaget till föreskrifter om ändring i Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet	36
------	---	----

1 Förslag till föreskrifter

1.1 Förslag till föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Revisorsinspektionen föreskriver följande med stöd av 29 § förordningen (1995:665) om revisorer.

Allmänna bestämmelser

1 § Dessa föreskrifter kompletterar bestämmelserna i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

2 § I dessa föreskrifter har begreppen *revisor* och *revisionsföretag* samma betydelse som i revisorslagen (2001:883). I övrigt har termer och uttryck som används samma betydelse som i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Åtgärder som ska vidtas av revisionsföretaget

Allmän riskbedömning

3 § Den allmänna riskbedömningen ska innehålla

1. en identifikation av verksamhetens tjänster och produkter,
2. en beskrivning av de hot som är relevanta för tjänsterna och produkterna,
3. en redogörelse för de egenskaper som kan göra tjänsterna och produkterna sårbara för försök till att utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism, och
4. en värdering av riskerna som är förenade med identifierade hot och sårbarheter.

Utvärdering och uppdatering

4 § Revisionsföretaget ska minst en gång per år utvärdera, och vid behov uppdatera, den allmänna riskbedömningen och sina rutiner och riktlinjer.
Datum för utvärderingen och eventuell uppdatering ska dokumenteras.

Utbildning

5 § Ett revisionsföretag ska dokumentera den fortlöpande utbildning som avses i 2 kap. 14 § lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Utbildningens innehåll, namn på deltagare samt datum för utbildningen ska framgå av dokumentationen.

Intern kontroll

6 § Revisionsföretaget ska utföra periodiskt återkommande kontroller av revisorernas åtgärder i enskilda uppdrag för att säkerställa att lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, dessa föreskrifter och de interna riktlinjerna och rutinerna efterlevs.

Kontrollen ska ske genom att minst ett avslutat uppdrag för varje revisor granskas minst var tredje år. Den ska åtminstone omfatta åtgärder och dokumentation avseende kundkännedom, kundriskprofil och övervakning.

Datum för kontrollen, eventuella upptäckta brister samt planerade och genomförda förbättringsåtgärder ska dokumenteras.

Åtgärder som ska vidtas av revisorn

Kontroll av identitet

7 § Revisorns kontroll av fysiska och juridiska personers identitet ska göras genom att extern verifiering hämtas in och dokumenteras på det sätt som anges i tabellen nedan. Av dokumentationen ska även framgå när kontrollen har utförts.

Vid identitetskontroll på distans ska kopior vara bestyrkta.

Identitetskontroll ska genomföras även om kunden är en offentlig person eller är känd sedan tidigare.

Vem som kontrolleras	Vilken handling som kontrolleras	Dokumentation av kontrollen
Fysisk person	Elektronisk legitimation <i>eller</i> Giltigt pass eller annan giltig identitetshandling	Kopia av bekräftelsen av den elektroniska legitimationen Kopia av den kontrollerade handlingen, eller anteckning av den kontrollerade handlingens nummer, giltighetstid och utfärdare
Juridisk person	Registerutdrag eller motsvarande handling som inte är äldre än 3 månader	Original eller kopia av den kontrollerade handlingen
Företrädare, ombud eller motsvarande	Fullmakt, förordnande eller motsvarande behörighetshandling	Kopia av den kontrollerade handlingen

Åtgärder vid låg respektive hög risk

8 § Även om revisorn vid låg risk tillämpar förenklade åtgärder för kundkännedom ska kundens identitet alltid kontrolleras på det sätt som följer av 7 §.

När revisorn vid hög risk vidtar skärpta åtgärder för kundkännedom ska åtminstone ytterligare information om kundens ekonomiska situation och varifrån dennes ekonomiska medel kommer hämtas in. För kunder som är etablerade i ett land som har identifierats som ett högriskredjeland av Europeiska kommissionen, finns ytterligare krav på skärpta åtgärder i 3 kap. 17 § lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Utvärdering och uppdatering

9 § En revisor ska utvärdera kundkännedomen och kundens riskprofil under pågående uppdrag och vid behov uppdatera dessa. Utvärdering ska dock göras minst en gång per år.

Om kundkännedomen uppdateras eller om rapportering sker till Polismyndigheten ska beslut tas om huruvida riskprofilen ska ändras eller inte.

Datum, överväganden och slutsatser för utvärderingen, samt eventuell uppdatering, ska dokumenteras.

Dokumentation av åtgärder

10 § Revisorns dokumentationsskyldighet enligt 7 och 9 §§ Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet gäller, i tillämpliga delar, även revisorns åtgärder enligt lagen om (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Särskilt om nivåer för riskbedömningar

11 § När revisionsföretaget gör sin allmänna riskbedömning och revisorn gör sin bedömning av kundens riskprofil (riskbedömningarna) ska minst tre nivåer, motsvarande normal, låg och hög risk, tillämpas.

Utgångspunkten vid riskbedömningarna ska vara normal risk. Nivån får bestämmas som låg om det finns specifika omständigheter som vid en sammantagen bedömning visar att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är lägre än normalt. Om det finns omständigheter som tyder på förhöjd risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism ska nivån bestämmas som hög.

Hur dokumentationen ska bevaras och organiseras

12 § Dokumentationen av vidtagna åtgärder ska under den tid som anges i 5 kap. 3 och 4 §§ lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism bevaras på det sätt som anges i 12 § första stycket Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet.

Dokumentationen ska vara organiserad på sådant sätt att uppgifter och handlingar är lätta att identifiera, ta fram och sammanställa på begäran av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Revisorsinspektionen.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 januari 2022.

1.2 Förslag till föreskrifter om ändring i Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet

Revisorsinspektionen föreskriver med stöd av 29 § förordningen (1995:665) om revisorer att 14 § Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet ska upphöra att gälla.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 januari 2022.

2 Behovet av förändring

2.1 Varför det behövs myndighetsföreskrifter

Revisorsinspektionens uppgift är att tillgodose samhällets behov av kvalificerade och oberoende externa revisorer. Uppgiften fullgörs bland annat genom att anordna prov för revisorsexamen och handlägga frågor om auktorisation och godkännande av revisorer. Därtill bedriver inspektionen tillsyn av auktoriserade och godkända revisorer och registrerade revisionsbolag. I uppdraget ingår även att ingripa mot revisorer som medverkar till eller som underlättar för ekonomisk brottslighet.

Revisorernas åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism utgör ett viktigt led i bekämpningen av penningtvättsbrottslighet och finansieringen av terrorism. Revisorsinspektionen har från våren 2019 till våren 2020 genomfört en tematillsyn för att kartlägga revisorers och revisionsföretags tillämpning av penningtvättslagen.¹ I tillsynen uppmärksammade inspektionen att det finns vissa oklarheter kring vilka åtgärder revisorer och revisionsföretag behöver vidta för att uppfylla kraven i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen). Detta beror till viss del på att regelverket över tid blivit alltmer omfattande och kraven på åtgärder har blivit mer detaljerade och komplexa. Regelverket är inte heller specifikt anpassat till revisionsverksamhet.

Revisorsinspektionens riskbaserade tillsyn avseende efterlevnaden av penningtvättslagen har försvårats pga. bristande detaljnivå i såväl de av revisionsföretagen framtagna allmänna riskbedömningarna och rutinerna och riktlinjerna som i de av revisorerna vidtagna åtgärderna och bedömningar i uppdragen. Mot denna bakgrund bedömer Revisorsinspektionen att det i vissa avseenden finns behov av en verksamhetsanpassad detaljreglering som förtydligar de krav som penningtvättslagen ställer och som tydligare reglerar vad som ska dokumenteras och på vilket sätt detta ska göras. Om föreskrifter som är anpassade efter revisionsbranschens villkor inte meddelas skulle oklarheterna kring hur revisorer och revisionsföretag ska tillämpa reglerna bestå. Av förarbetena till penningtvättslagen framgår att detaljreglering i föreskriftform bör vara det mest ändamålsenliga sättet att skapa proportionerliga bestämmelser om rutiner och andra åtgärder för varje kategori av verksamhetsutövare.²

2.2 Gällande rätt

Det fjärde penningtvättsdirektivet³ och ändringsdirektivet⁴ har genomförts i svensk rätt genom penningtvättslagen. Direktiven, som är minimidirektiv, syftar till att effektivisera de rättsliga åtgärderna mot penningtvätt.

¹ Dnr 2020-1769, publicerad den 25 november 2020.

² Se prop. 2016/17:173 *Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism*, s. 214.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG (dir. 2014:140).

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/843 av den 30 maj 2018 om ändring av direktiv (EU) 2015/849 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, och om ändring av direktiven 2009/138/EG och 2013/36/EU.

Av 8 kap. 1 § penningtvättslagen framgår vilka bemyndiganden att meddela föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har. I 18–20 §§ förordningen (2009:92) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättsförordningen), bemyndigas vissa myndigheter att meddela föreskrifter. Där anges även vilka särskilda bestämmelser i penningtvättslagen som dessa föreskrifter får avse. Revisorsinspektionen finns inte med bland de myndigheter som räknas upp i penningtvättsförordningen, men har i 29 § förordningen (1995:665) om revisorer (revisorsförordningen) ett generellt bemyndigande att i föreskrifter förtydliga och komplettera de krav som ställs på revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet.

Även om det mandat som Revisorsinspektionen har att meddela föreskrifter är mer omfattande än det som följer av 18 § penningtvättsförordningen är utgångspunkten i denna promemoria att förslagen till nya föreskrifter inte ska gå utöver det som följer av penningtvättsförordningen.

I promemorian används begreppet penningtvättsregelverket som ett samlingsbegrepp för penningtvättslagen, penningtvättsförordningen och de föreslagna föreskrifterna.

3 Regleringsalternativ och avgränsningar

Bedömning: I de frågor som omfattas av de föreslagna bestämmelserna krävs det bindande regler för att uppnå en enhetlig, konsekvent och effektiv tillämpning och tillsyn. Detta kan inte uppnås genom rekommendationer i form av allmänna råd.

Det finns också vissa områden som det inte är lämpligt, eller möjligt, att föreskriva om. Det gäller bestämmelser om undantag från dokumenterad allmän riskbedömning, vid vilken storlek funktioner för intern kontroll ska utses och åtgärder när kunden också är verksamhetsutövare.

Det räcker inte med att endast ta fram allmänna råd utan det krävs bindande föreskrifter

Regler är ett samlingsbegrepp för bestämmelser i lagar, förordningar samt myndigheters föreskrifter och allmänna råd. Lagar, förordningar och föreskrifter är bindande. Allmänna råd är däremot enligt 1 § författningssamlingsförordningen (1976:725) generella rekommendationer om tillämpningen av en författning. Dessa är inte bindande vare sig för myndigheten eller enskilda.

I vissa fall kan allmänna råd vara ett alternativ till att införa föreskrifter för att ange hur någon kan eller bör göra för att uppfylla en bindande regel. När det gäller tillämpningen av penningtvättslagen är Revisorsinspektionen av uppfattningen att det, för en enhetlig och konsekvent tillämpning och en effektiv tillsyn, krävs bestämmelser med tydliga och bindande handlingsregler. Endast allmänna råd är därför inte något alternativ till föreskrifter i de avseenden som omfattas av förslaget.

Föreskrifterna behöver inte förenas med allmänna råd

En annan fråga är om föreskrifter bör kompletteras med allmänna råd. Revisorsinspektionens övriga föreskrifter har dock inte förenats med allmänna råd och det har inte inom myndighetens tillsyn kommit fram att det föreligger några särskilda skäl för att frångå denna ordning specifikt på penningtvättsområdet. Det bör även beaktas att mer generella rekommendationer av den karaktär som allmänna råd utgör utfärdas av branschorganisationen FAR för att tydliggöra vad god yrkessed innebär i vissa frågor.

FAR har bland annat utfärdat ett uttalande (EtikU 11) om medlemmarnas tillämpning av penningtvättslagen i syfte att ge vägledning och information om vilka överväganden som ska göras samt vilka åtgärder som behöver vidtas för att uppfylla lagens krav. Det finns mot ovan angivna bakgrund inte skäl för att komplettera de nu föreslagna föreskrifterna med allmänna råd från Revisorsinspektionen.

Det bör inte införas undantag från kravet på dokumentation av den allmänna riskbedömningen

Revisorsinspektionen föreslår i denna promemoria att det införs bestämmelser som närmare reglerar den allmänna riskbedömningens innehåll och utformning. Vidare föreslås att det införs bestämmelser om de risknivåer som ska tillämpas och den utvärdering som ska göras. Tillsynsmyndigheter kan enligt 18 § 2 penningtvättsförordningen även meddela föreskrifter om undantag från kravet på en dokumenterad allmän riskbedömning. Eftersom den allmänna riskbedömningen ligger till grund för övriga åtgärder som såväl ett revisionsföretag som en enskild revisorn har att vidta enligt penningtvättslagen bör denna enligt Revisorsinspektionens mening vara dokumenterad för att möjliggöra ett enhetlig och riskbaserat tillvägagångssätt. Att den allmänna riskbedömningen är dokumenterad ger också inspektionen möjlighet att inom ramen för sin tillsyn ta del av denna för att med den som utgångspunkt bedöma i vilken utsträckning penningtvättsregelverket och de egna riktlinjerna och rutinerna efterlevs. Det är därför inte lämpligt att införa bestämmelser om undantag från dokumentationskravet.

Det bör inte heller ställas upp ytterligare krav på funktioner för intern kontroll

I denna promemoria föreslås att det införs bestämmelser om intern efterlevnadskontroll. De berörda revisionsföretagen varierar dock i storlek och många är inte av sådan storlek att det är motiverat att utse de funktioner för intern kontroll som anges i 6 kap. 2 § penningtvättslagen. Det är inte heller lämpligt att införa bindande regler om att sådana funktioner alltid behöver utses om verksamheten t.ex. uppnår en viss omsättning eller ett visst antal anställda. Det är dock viktigt att samtliga revisionsföretag – oavsett storlek – har en intern ansvarsfördelning för att se till att skyldigheterna enligt penningtvättsregelverket uppfylls.

Det är inte lämpligt med föreskrifter om särskilda åtgärder när kunden också är en verksamhetsutövare

Revisorer har ofta kunder som också själva är verksamhetsutövare i penningtvättslagens mening. Penningtvättslagen innehåller emellertid inte några skyldigheter för revisorer att granska huruvida sådana kunder i sin verksamhet följer penningtvättslagen. Bestämmelser om revisorns granskning och hantering av kunders regelefterlevnad finns i gällande internationella revisionsstandarder, International Standards on Auditing (ISA och i det yrkesetiska regelverket framtaget av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA), den s.k. etikoden. Revisorsinspektionen bedömer mot denna bakgrund att det inte finns ett skäl att särskilt föreskriva om revisorers skyldigheter när kunden själv är verksamhetsutövare.

4 Den allmänna riskbedömningen

4.1 Grundläggande krav på den allmänna riskbedömningens innehåll

Förslag: Den allmänna riskbedömningen ska identifiera verksamhetens tjänster och produkter och beskriva hur dessa kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Den ska också innehålla en redogörelse för de egenskaper som gör tjänsterna och produkterna sårbara för att utnyttjas och en värdering av risken för att detta sker.

Skälen för förslaget

Penningtvättsregelverket innebär att revisorer ska vidta riskbaserade åtgärder för att förhindra att den egna verksamheten utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism. En förutsättning för att revisorerna ska kunna tillämpa ett sådant riskbaserat förhållningssätt är att de gör en ändamålsenlig och verksamhetsanpassad riskbedömning i detta avseende.

Den allmänna riskbedömningen ska besvara frågan om och hur revisorernas tjänster kan användas för att exempelvis dölja viss egendoms samband med brott eller brottslig verksamhet⁵ samt hur stor risken är för att detta sker. Eftersom den allmänna riskbedömningen är central för övriga åtgärder enligt penningtvättslagen behöver den vara utformad så att den kan användas för dessa syften.⁶ Brister i den allmänna riskbedömningens innehåll medför bland annat att såväl revisionsföretagets rutiner och riktlinjer som revisorns åtgärder för kundkännedom och bedömning av kundriskprofiler riskerar att bli otillfredsställande.

Den allmänna riskbedömningen måste följaktligen presenteras på ett sådant sätt att den kan ligga till grund för verksamhetens interna riktlinjer och rutiner och användas som utgångspunkt vid bedömning av enskilda kunders riskprofiler. Enligt 2 kap. 1 och 2 §§ penningtvättslagen ska vid bedömningen särskilt beaktas vilka slags produkter och tjänster som tillhandahålls, vilka kunder och distributionskanaler som finns och vilka geografiska riskfaktorer som föreligger. Någon konkretisering i övrigt av den allmänna riskbedömningens innehåll finns däremot inte. Det finns därför skäl att genom föreskrifter precisera att den allmänna riskbedömningen ska innehålla en identifikation av verksamhetens tjänster och produkter och beskriva de hot respektive sårbarheter som är förknippade med dessa, samt värdera risken för att ett utnyttjande kan ske.

⁵ Se prop. 2016/17:173, s. 510.

⁶ Se prop. 2016/17:173, s. 511.

4.2 Vid riskbedömningen ska minst tre nivåer tillämpas med utgångspunkt i en objektiv normalnivå

Förslag: Minst tre nivåer – motsvarande normal, låg och hög risk – ska tillämpas när revisionsföretaget gör sin allmänna riskbedömning.

Utgångspunkten vid bedömningen ska alltid vara normal risk. Nivån får endast bestämmas som låg om omständigheterna visar att risken är lägre än normalt. Om det finns omständigheter som tyder på förhöjd risk ska nivån bestämmas som hög.

Skälen för förslaget

Penningtvättslagen innehåller inte någon uttrycklig reglering av hur många risknivåer som ska tillämpas vid den allmänna riskbedömningen. Lagen talar dock om förenklade och skärpta åtgärder vid låg respektive hög risk, vilket tydligt indikerar att det även måste finnas en normalnivå att utgå från. Revisorsinspektionen har emellertid i sin tematillsyn noterat att vissa revisionsföretag endast tillämpar låg respektive hög nivå i sina riskbedömningar. Det finns alltså ett behov av förtydligande i denna del. Revisorsinspektionen föreslår mot denna bakgrund en bestämmelse om att minst tre nivåer – motsvarande normal, låg och hög risk – ska tillämpas.

Riskenivåerna ska utgöra en objektiv bedömning av den risk som föreligger för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Revisionsföretagen ska vid bedömningen utgå från att det alltid finns en risk för att en produkt eller tjänst kan utnyttjas för sådana ändamål. Revisorsinspektionens tillsyn har visat att många revisionsföretag, oavsett antalet risknivåer, tillämpar nivån låg som utgångspunkt för bedömningen. Nivån kan dock endast bestämmas som låg om bedömningen visar att risken är lägre än normalt. På motsvarande sätt ska nivån bestämmas som hög om det finns omständigheter som tyder på förhöjd risk, dvs. högre risk än normalt. Utgångspunkten för bedömningen ska därför vara att det föreligger en normal risk.

4.3 Den allmänna riskbedömningen ska uppdateras minst en gång per år

Förslag: Revisionsföretaget ska minst en gång per år utvärdera, och vid behov uppdatera, den allmänna riskbedömningen.

Datum för utvärderingen och eventuell uppdatering ska dokumenteras.

Skälen för förslaget

Revisionsföretagen ska enligt 2 kap. 2 § penningtvättslagen fortlöpande anpassa den allmänna riskbedömningen efter nya eller förändrade risker för penningtvätt och terrorfinansiering. Lagen ger dock inte konkret uttryck för hur ofta revisionsföretagen måste göra en utvärdering av riskerna. Revisorsinspektionen anser att den allmänna riskbedömningen bör följas upp och utvärderas minst årligen för att säkerställa att den är relevant och aktuell. Ett sådant krav på periodiciteten gör det även tydligt att revisionsföretagen har ett ansvar för att hålla sig uppdaterade avseende utvecklingen inom penningtvättsområdet.

För att underlätta en effektiv intern och extern kontroll av efterlevnaden föreslår inspektionen även en bestämmelse om att utvärderingen och eventuell uppdatering ska dokumenteras.

5 Utvärdering och uppdatering av rutiner och riktlinjer

Förslag: Revisionsföretaget ska minst en gång per år utvärdera, och vid behov uppdatera, de interna rutinerna och riktlinjerna.

Datum för utvärderingen och eventuell uppdatering ska dokumenteras.

Skälen för förslaget

Revisionsföretagen ska ha dokumenterade rutiner och riktlinjer avseende exempelvis åtgärder för kundkännedom, rapportering och intern kontroll. De ska enligt 2 kap. 8 § penningtvättslagen fortlöpande anpassa sina rutiner och riktlinjer efter nya eller förändrade risker för penningtvätt och terrorfinansiering. Lagen ger dock inte konkret uttryck för hur ofta revisionsföretagen måste göra detta.

Revisorsinspektionen anser att revisionsföretagets rutiner och riktlinjer behöver följas upp och utvärderas minst årligen. Detta dels med anledning av det föreslagna kravet på årlig utvärdering av den allmänna riskbedömningen, dels för att säkerställa anpassningar till eventuella ändringar i revisionsföretagets organisation eller arbetssätt.

För att underlätta en effektiv intern och extern kontroll av efterlevnaden föreslår inspektionen även en bestämmelse om att utvärderingen och eventuell uppdatering ska dokumenteras.

6 Dokumentation av utbildning

Förslag: Revisionsföretaget ska dokumentera den fortlöpande utbildningen. Av dokumentationen ska det framgå vilket innehåll som utbildningen har haft, namn på deltagarna och datum för utbildningens genomförande.

Skälen för förslaget

Enligt 2 kap. 14 § penningtvättslagen ska revisionsföretagen se till att anställda, uppdragstagare och övriga som deltar i verksamheten fortlöpande får utbildning för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Utbildningen ska bland annat avse relevanta delar av innehållet i gällande regelverk, verksamhetsutövarens allmänna riskbedömning samt rutiner och riktlinjer. Detta innebär att om den allmänna riskbedömningen uppdateras eller på annat sätt ändras behöver också utbildningen kompletteras och justeras på lämpligt sätt. Lagen ger dock inte uttryck för hur utbildningen ska dokumenteras.

En fortlöpande och relevant utbildning är nödvändig för att revisorn på ett effektivt sätt ska kunna fullgöra sina skyldigheter och utgör därför ett viktigt led i bekämpningen av penningtvätt och terrorfinansiering. Det är alltså av stor vikt att revisionsföretagen ser till att samtliga anställda och övriga som deltar i verksamheten tar del av utbildning samt får del av uppdaterad information utifrån rådande trender och modus, nya regelverk och de risker som har identifierats i den allmänna riskbedömningen, i syfte att underlätta deras möjligheter att upptäcka misstänkt penningtvätt och terrorfinansiering.

För att säkerställa en effektiv intern och extern kontroll av efterlevnaden av kravet på utbildning anser Revisorsinspektionen att det behövs föreskrifter som närmare anger hur utbildningen ska dokumenteras. För att underlätta uppföljningen är det lämpligt att

utbildningens innehåll och vilka som har deltagit dokumenteras. Även information om när utbildningen har hållits bör dokumenteras. Detta gör det möjligt för såväl revisionsföretagen själva som för Revisorsinspektionen att följa upp exempelvis om utbildningen har utgått från den vid tidpunkten aktuella allmänna riskbedömningen och rutinerna och riktlinjerna.

Enligt 2 kap. 14 § penningtvättslagen ska revisionsföretaget också se till att anställda, uppdragstagare och övriga som deltar i verksamheten fortlöpande får information som underlättar för dem att upptäcka misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det är dock inte lämpligt att kräva att sådan information måste dokumenteras, eftersom såväl informationsinnehållet som distributionssättet i många fall kan vara av sådan flyktig karaktär att detta svårigen låter sig göras.

7 Revisionsföretagets interna kontroll

Förslag: Revisionsföretaget ska utföra periodiskt återkommande kontroller av revisorernas åtgärder i enskilda uppdrag för att säkerställa att penningtvättsregelverket och de interna riktlinjerna och rutinerna efterlevs.

Kontrollerna ska ske minst var tredje år och åtminstone omfatta åtgärder och dokumentation avseende kundkännedom, kundriskprofil och övervakning i ett avslutat uppdrag.

Datum för kontrollen, eventuella upptäckta brister samt planerade och genomförda förbättringsåtgärder ska dokumenteras.

Skälen för förslaget

Ett revisionsföretag ska enligt 6 kap. 1 § penningtvättslagen ha rutiner och riktlinjer för intern kontroll för att se till att penningtvättslagen efterlevs, dvs. för att upptäcka och korrigera brister i den egna verksamheten.

Revisionsföretag ska även i övrigt genomföra interna kvalitetskontroller i enlighet med International Standard on Quality Control (ISQC) 1⁷. Enligt standarden ska det finnas riktlinjer och rutiner för inspektionscykler om exempelvis tre år⁸ vilket också är den periodicitet som i normalfallet tillämpas i praktiken. Såvitt Revisorsinspektionen har kunnat bedöma har revisionsföretagens kontroll av att penningtvättslagen och de egna interna riktlinjerna och rutinerna i detta avseende efterlevs gjorts inom ramen för det interna kvalitetskontrollarbetet. Detta bör i praktiken vara en välfungerande ordning, förutsatt att kontrollerna innehåller särskilda moment som säkerställer efterlevnaden av just penningtvättsregelverket. Revisorsinspektionen ser dock att det i dag inte finns några detaljerade regleringar, vare sig i penningtvättslagen eller i ISQC 1, kring vad som ska granskas för att följa upp detta.

Det bör därför införas en bestämmelse med krav på särskilda kontrollmoment för att säkerställa att revisionsföretagen kontrollerar efterlevnaden av penningtvättsregelverket och de interna rutinerna och riktlinjerna. I kraven bör ingå att åtminstone granska dokumentation avseende kundkännedom, kundriskprofil och övervakning, detta för att se till att samtliga moment har beaktats och hanterats inom de olika uppdragen.

⁷ IAASB:s nya standarder International Standard on Quality Management (ISQM) 1 och 2 träder i kraft den 15 december 2022 och ersätter då ISQC 1.

⁸ Se ISQC 1 A 66.

För att garantera att återkommande kontroller sker även om revisionsföretaget inte genomför dessa i samband med inspektionen enligt ISQC 1 behöver även periodiciteten regleras. Intervallet bör överensstämma med den cykel som redan i dag normalt tillämpas för revisionsföretagens befintliga kvalitetskontroll, dvs. minst vart tredje år.

Kontrollerna ska dokumenteras. Av dokumentationen ska framgå när kontrollen gjordes, vilka eventuella brister som upptäckts samt vilka förbättringsåtgärder som har eller ska genomföras.

8 Revisorns åtgärder för kundkännedom och bedömning av kundriskprofil

8.1 Åtgärder för genomförande och dokumentation av kontroll av kundens identitet

Förslag: Revisorns kontroll av kundens identitet ska ske genom extern verifiering mot legitimation, registerutdrag eller motsvarande handlingar. Kontroll av företrädare ska göras mot fullmakt, förordnande eller annan motsvarande handling. Detta gäller även om kunden är en offentlig person eller är känd sedan tidigare.

Kontrollen ska dokumenteras genom att original eller kopia av de kontrollerade handlingarna bevaras. Om kontrollen sker på distans ska kopiorna vara bestyrkta.

Skälen för förslaget

Utgångspunkter

Enligt 3 kap. 7 § penningtvättslagen ska en revisor identifiera kunden och kontrollera dennes identitet genom identitetshandlingar eller registerutdrag eller genom andra uppgifter och handlingar från en oberoende och tillförlitlig källa. Om kunden företräds av en person som uppger sig handla på kundens vägnar ska revisorn kontrollera den personens identitet och behörighet att företräda kunden. Revisorn ska enligt 3 kap. 8 § samma lag också utreda om kunden har en verklig huvudman.

Revisorernas kundkännedomsåtgärder utgör ett viktigt led i bekämpningen av bedrägerier och penningtvättsbrottslighet som sker med hjälp av identitetshandlingar och/eller med bolag som brottsverktyg. Det finns därför skäl för att införa bestämmelser som reglerar hur identitetskontroll av fysiska och juridiska personer ska gå till. För att underlätta tillämpningen och även medge en effektiv intern och extern kontroll av efterlevnaden finns det även behov av bestämmelser som närmare anger hur sådana åtgärder ska dokumenteras.

Identitetskontroll av fysiska personer

Penningtvättsregelverket skiljer på identifiering respektive kontroll av kundens identitet. Identifikation av kunden innebär att hämta in uppgifter, ofta från kunden själv, om exempelvis namn, adress, person- eller samordningsnummer, organisationsnummer och liknande. Identifieringen ger också förutsättningar för att kunna klarlägga om en person t.ex. är en person i politiskt utsatt ställning (s.k. PEP, Politically Exposed Person).

Kontroll av identiteten sker efter identifieringen och består av åtgärder för att verifiera att de uppgifter om identiteten som hämtats in är korrekta. Minimikravet är att kontrollen ska ske genom en oberoende och tillförlitlig källa.⁹

Identitetskontrollen fyller en mycket viktig funktion i bekämpningen av bedrägeri- och penningtvättsbrottslighet som sker med hjälp av identitetshandlingar. Det är därför lämpligt att vid identitetskontroll av fysiska personer som huvudregel alltid kräva pass eller identitetskort eller e-legitimation, eftersom dessa utgör en extern verifiering av identiteten med mycket hög säkerhetsnivå.

Identitets- och behörighetskontroll av juridiska personer

Enligt en rapport från Brottsförebyggande rådet (Brå) finns det t.ex. grovt räknat fem sätt för kriminella att infiltrera företag för att utnyttja dem som brottsverktyg.¹⁰ Det första är att förvärva ett befintligt verksamt företag, det andra är att registrera ett nytt företag eller köpa ett redan registrerat lagerbolag, det tredje är att genom utpressning och liknande metoder ta över kontrollen av hela eller delar av företaget, det fjärde är att kapa ett företag genom manipulation av uppgifter till bolagsregistret (t.ex. genom att nya styrelseledamöter sätts in eller bolagets adress ändras) och det femte är att rekrytera en insider i ett företag som bistår gärningspersonerna. Identitetskontrollen av juridiska personer och dess företrädare fyller mot denna bakgrund en viktig funktion i bekämpningen av användandet av bolag som brottsverktyg.

En juridisk person identifieras normalt sett genom att hämta in information om företagsnamn, adress och i förekommande fall organisationsnummer eller motsvarande. Kontroll av kundens identitet ska sedan ske genom att de inhämtade uppgifterna kontrolleras mot exempelvis registreringsbevis eller registerutdrag. Vid sådan kontroll är det därför viktigt att registerutdrag som används för kontrollen är aktuella, särskilt vid kontroller av behörigheten att företräda den juridiska personen. Om kontrollen inte sker online är det skäligt att ett registreringsbevis eller motsvarande handling inte är äldre än tre månader.

För identitetskontroll av företrädare och verkliga huvudmän hänvisas till det som sägs ovan om identitetskontroll av fysiska personer.

Kundkännedom avseende offentlig person eller när kunden är känd sedan tidigare

En offentlig eller tidigare känd person kan i många fall identifieras utan att särskilda åtgärder vidtas. Identifiering är dock endast en av de kundkännedomsåtgärder som en revisor behöver genomföra för att uppnå sådan kundkännedom som krävs för att kunna hantera riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i uppdraget.

Revisorsinspektionen har i sin tillsyn noterat att det för offentliga och tidigare kända personer inte alltid genomförs kundkännedomsåtgärder i enlighet med det som lagen föreskriver. Kraven i penningtvätsregelverket innebär bland annat att revisorn ska identifiera kunden och styrka kundens identitet på grundval av handlingar, uppgifter eller upplysningar från tillförlitliga och oberoende källor. Något undantag från denna skyldighet finns inte. Åtgärder för att kontrollera, dvs. verifiera, kundens identitet ska

⁹ Se prop. 2016/17:173, s. 238.

¹⁰ BRÅ 2016:10 Kriminell infiltration av företag, s 13.

därför vidtas även om kunden är en offentlig person eller är känd sedan tidigare.¹¹ Det förhållandet att kunden är ”känd” i nu angiven mening är dock något som kan beaktas inom ramen för riskbedömningen.

8.2 Vid riskbedömning av kundrelationen ska minst tre nivåer tillämpas med utgångspunkt i en objektiv normalnivå

Förslag: Minst tre nivåer – motsvarande normal, låg och hög risk – ska tillämpas när revisorn gör sin riskbedömning av kundrelationen.

Utgångspunkten vid bedömningen ska alltid vara normal risk. Nivån får endast bestämmas som låg om omständigheterna visar att risken är lägre än normalt. Om det finns omständigheter som tyder på förhöjd risk ska nivån bestämmas som hög.

De enskilda kundernas riskprofil ska enligt 2 kap. 3 § penningtvättslagen utgå från de riskindikatorer som har angetts i revisionsföretagets allmänna riskbedömning och den kännedom revisorn har om kunden. Revisorn ska därvid göra en samlad och objektiv bedömning av riskerna som är förknippade med kundrelationen så att rätt åtgärder för kundkännedom och övervakning kan vidtas.

Revisorsinspektionen har i sin tillsyn kunnat se att bedömningen ofta leder till att risken klassas som låg. En sådan klassificering görs ibland utifrån uppfattningen att regelverket endast talar om låg respektive hög risk, dvs. utan någon nivå för normal risk. Motiveringen till valet av en låg riskprofil har även ofta varit att kunden är känd sedan tidigare, att det rör en verksamhet som är lokalt förankrad eller att det inte finns några riskhöjande omständigheter. En ytterligare förklaring kan vara att revisorer gärna undviker kunder med hög risk med anledning av att det kan innebära en affärsrisk för revisionsföretaget. Även det faktum att begreppet ”medel” – om detta används som mellannivå i stället för normal – rent terminologiskt uppfattas som en förhöjd risk kan leda till att risken rutinemässigt klassas som låg. Det är dock viktigt att risknivåerna inte sätts utifrån en värdering som innebär att en viss nivå är godtagbar eller inte, eftersom syftet med att sätta en viss grad av risk är att detta ska tjäna till att bestämma åtgärder för att hantera risken.¹²

Det finns därför ett behov av konkret reglering avseende minsta antalet risknivåer och utgångspunkten för bedömningen. Se även övervägandena i avsnitt 4.2.

¹¹ Jfr prop. 2008/09:70 s. 73.

¹² Jfr prop. 2016/17:173, s. 259 och 260.

8.3 Kundkännedomsåtgärder vid låg respektive hög risk

Förslag: Kravet på kontroll av kundens identitet ska gälla även vid förenklade åtgärder för kundkännedom.

Vid skärpta åtgärder för kundkännedom ska revisorn, utöver grundläggande kundkännedomsåtgärder, i vart fall hämta in ytterligare information om kundens ekonomiska situation och varifrån dennes ekonomiska medel kommer.

Skälen för förslaget

Utgångspunkter

Penningtvättsregelverkets riskbaserade synsätt innebär att revisorn ska ha möjlighet att anpassa åtgärderna till de risker som föreligger. Omfattningen av de åtgärder som måste vidtas för att uppnå kundkännedom utgår från riskbedömningen av den enskilda kunden. Om risken bedöms vara låg är det tillräckligt med förenklade åtgärder. Om risken däremot bedöms vara hög, krävs det skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom.

Åtgärder för kundkännedom måste dock alltid vidtas, oavsett nivån på risken. Kunden ska exempelvis alltid identifieras och identiteten kontrolleras, detta kan enligt 3 kap. 15 § penningtvättslagen vid låg risk ske förenklat, medan det vid hög risk ska göras särskilt omfattande kontroller (se 3 kap. 16 och 18 §§).

Det är inte möjligt att i föreskrifter generellt ange vilka övriga åtgärder som måste vidtas för att revisorn ska kunna hantera risken i sina uppdrag i alla möjliga fall. Det finns emellertid skäl för att reglera de krav som alltid bör ställas på revisorer vid förenklade kundkännedomsåtgärder vid låg risk respektive skärpta kundkännedomsåtgärder vid hög risk.

De föreslagna bestämmelserna är inte uttömmande, utan anger endast de minikrav som ställs på revisorns åtgärder vid förenklade respektive skärpta åtgärder. Det finns alltså även andra åtgärder som kan behöva vidtas i det enskilda fallet. Ytterligare vägledning om vad som enligt god revisorssed kan avses med förenklade respektive skärpta åtgärder kan till exempel ges genom branschorganisationen FAR:s uttalande om medlemmars tillämpning av penningtvättslagen (EtikU 11).

Identitetskontroll ska alltid ske, även när förenklade kundkännedomsåtgärder tillämpas

Vid låg risk har revisorn möjlighet att anpassa åtgärdernas utförande så att de kan vidtas på ett effektivt och verksamhetsanpassat sätt, samtidigt som riskerna hålls på en hanterbar nivå.

Det kan övervägas om det behöver införas bestämmelser som reglerar vilka alternativa identifierings- och kontrollmetoder som kan godtas i de affärsförbindelser där risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism bedömts vara låg. Revisorsinspektionen anser dock – särskilt med beaktande av att företag kan användas som brottsverktyg¹³ och att konsekvensen av detta kan vara omfattande¹⁴ – att det för myndighetens tillsynsområde är särskilt viktigt att de identifieringssätt som tillåts vid förenklade kundkännedomsåtgärder också håller en hög nivå av säkerhet. De föreslagna kraven avseende

¹³ BRÅ 2016:10 Kriminell infiltration av företag.

¹⁴ Nationell riskbedömning av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021.

identitetskontroll av fysiska och juridiska personer ska därför även gälla när risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism bedömts vara låg.

Krav på information som alltid ska hämtas in när risken bedöms som hög

När det gäller affärsförbindelser där risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism bedöms vara hög ska särskilt omfattande kontroller och utredningar göras i syfte att öka kunskapen om kunden och möjliggöra mer välgrundade bedömningar av de transaktioner som kunden genomför.

3 kap. 17 § penningtvättslagen innehåller sedan den 1 januari 2020 bestämmelser om vilka sådana åtgärder som minst ska vidtas när kunden är etablerad i ett högriskland. Revisorsinspektionen anser att de skärpta åtgärderna även i övriga fall alltid åtminstone måste inkludera att ytterligare uppgifter hämtas in om kundens ekonomiska situation och varifrån dennes ekonomiska medel kommer.

8.4 Utvärdering och uppdatering av kundkännedom och kundriskprofil

Förslag: Revisorn ska utvärdera kundkännedomen och kundens riskprofil under pågående uppdrag och vid behov uppdatera dessa. Detta ska ske minst en gång per år. Om kundkännedomen uppdateras eller om rapportering görs till Polismyndigheten ska beslut alltid tas om huruvida riskprofilen ska ändras eller inte. Utvärderingar och uppdateringar ska dokumenteras.

Skälen för förslaget

Revisorn ska löpande utvärdera pågående affärsförbindelser för att se till att kundkännedomen är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism kopplad till kunden.

En kund som vid inledandet av affärsförbindelsen åsatts en normal riskprofil kan t.ex. komma att byta verksamhetsinriktning eller övergå till att göra transaktioner som innebär hög risk. Sådana omständigheter innebär att förnyade kundkännedomsåtgärder behöver vidtas och att risknivån därefter kan behöva uppdateras.

Revisorsinspektionen har genom sin tillsyn noterat att revisorer i normalfallet gör en utvärdering av om kunden kan behållas för nytt uppdrag. Som standard fyller revisorn i en checklista där exempelvis frågor ska besvaras om styrelseändringar gjorts, om det finns id-kopia på kunden osv. De checklistor som Revisorsinspektionen tagit del av i sitt tillsynsarbete har dock ofta saknat ett nytt ställningstagande kring om den tidigare åsatta kundriskprofilen fortfarande är aktuell eller om den ska ändras. Många gånger hänvisar dokumentationen istället endast tillbaka till dokumentation som revisorn – eller en central stödfunktion – upprättat i samband med att kunden ursprungligen antogs. Genom att aktivt utvärdera kundkännedomen och kundens riskprofil ökar revisorns chanser att också fånga upp eventuella avvikelser i övervakningen, dvs. i själva revisionen.

Hur ofta utvärderingen ska ske beror på omständigheterna och de identifierade riskerna i kundrelationen. Revisorsinspektionen anser dock att detta bör ske i vart fall minst en gång per år. Utvärderingen bör vara mer omfattande och ske med högre frekvens ju högre risken i kundrelationen är. Kravet på att utvärderingen ska göras regelbundet,

minst en gång per år, syftar alltså till att fånga upp ändrade omständigheter och nya risker i kundrelationen samt förändringar i den allmänna riskbedömningen.

Om rapportering görs till Polismyndigheten ska kundens riskprofil alltid aktivt utvärderas och som regel graderas upp.

Datum, överväganden och slutsatser för utvärderingen, samt eventuell uppdatering, ska dokumenteras. Detta förbättrar förutsättningarna för uppföljning såväl internt som externt.

8.5 Dokumentation av kundkännedomåtgärder och kundriskprofil

Förslag: Revisorn ska dokumentera vidtagna kundkännedomåtgärder och bedömningar av kundens riskprofil så att det går att bedöma revisorns arbete i efterhand. Av dokumentationen ska det därför framgå bland annat vilka åtgärder som genomförts, när detta gjordes samt vilka iakttagelser som gjorts och vilka slutsatser som dragits.

Skälen för förslaget

Penningtvättslagen innehåller inget uttryckligt krav på dokumentation avseende vidtagna kundkännedomåtgärder och utförda bedömningar av kunders riskprofiler. Generella bestämmelser om revisorers dokumentationsskyldighet finns dock i 24 § revisorslagen. Där anges att revisorer ska dokumentera sina uppdrag och att dokumentationen ska innehålla sådan information som är väsentlig för att revisorns arbete ska kunna bedömas i efterhand. Av 7–12 §§ Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet (verksamhetsföreskrifterna) framgår vidare att en revisors dokumentation ska vara tydlig och sammanställd på ett överskådligt sätt samt att det av dokumentationen bland annat ska framgå vilken granskning som har genomförts, när granskningen har utförts, vilka iakttagelser som har gjorts och vilka slutsatser som har dragits.

Revisorslagens och huvuddelen av verksamhetsföreskrifternas krav på dokumentation omfattar även revisorns åtgärder enligt penningtvättslagen. Revisorsinspektionen har emellertid i sin riskbaserade tillsyn noterat att vidtagna kundkännedomåtgärder inte alltid dokumenteras. Inspektionen har också kunnat se att i de fall kundriskprofilen är dokumenterad så saknas i många fall uppgifter om vilka överväganden som legat till grund för den valda riskprofilen, vilket gör det svårt att följa upp om bedömningarna varit rimliga.

Revisorsinspektionen anser därför att det finns anledning att i föreskrifterna betona att de generella dokumentationskraven i tillämpliga delar även gäller för åtgärder enligt penningtvättslagen.

9 Bevarande av handlingar och system för uppgiftslämning

Förslag: Revisorns och revisionsföretagets dokumentation av åtgärder enligt penningtvättslagen ska bevaras på ett betryggande, ordnat och sökbart sätt så att den lätt kan tas fram och sammanställas på begäran av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Revisorsinspektionen.

Skälen för förslaget

Bestämmelser om hur och i vilka avseenden revisorer och revisionsföretag ska bevara handlingar och uppgifter avseende åtgärder enligt penningtvättslagen finns i 5 kap. penningtvättslagen. Av 4 kap. 6 § penningtvättslagen framgår vidare att revisorer och revisionsföretag är skyldiga att på begäran av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen utan dröjsmål lämna alla uppgifter som behövs för en utredning om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Revisorer och revisionsföretag ska också enligt 4 kap. 7 § samma lag ha system för att snabbt och fullständigt kunna lämna uppgifter om huruvida de haft en affärsförbindelse med en viss person, och i så fall av vilken art denna var, under de senaste fem åren.

Hur revisorer och revisionsföretag ska bevara sin revisionsdokumentation framgår av 12 § Revisorsinspektionens verksamhetsföreskrifter. Där anges bland annat att dokumentationen ska förvaras i ordnat skick på ett betryggande sätt samt att den på begäran utan dröjsmål ska ges in till Revisorsinspektionen.

Revisorsinspektionen har i sin tillsyn uppmärksammat att information och dokumentation avseende åtgärder enligt penningtvättslagen inte alltid är bevarad på sådant sätt att den lätt kan tas fram och sammanställas när den efterfrågas. Detta försvårar såväl rapportering och uppgiftslämnande till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen, som intern och extern efterlevnadskontroll. Det medför också att den enskilde revisorn kan ha svårt att få en god överblick över samtliga överväganden och ställningstaganden som denne har att beakta vid sin planering och genomförande av revisionen i ett uppdrag. Denna problematik, både avseende framtagandet av informationen och revisorns möjlighet att ta till vara överväganden och ställningstaganden, blir extra tydlig i de fall när interna stödfunktioner är behjälpliga med den praktiska hanteringen av vissa moment.

Revisorsinspektionen föreslår därför en bestämmelse med krav på att penningtvättsdokumentationen ska bevaras på samma sätt som revisionsdokumentationen samt vara organiserad på sådant sätt att den lätt kan identifieras, tas fram och sammanställas.

10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: De nya reglerna ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Bedömning: Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Skälen för förslaget

Revisorsinspektionen föreslår att de nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2022. Eftersom bestämmelserna ställer krav på att utvärdering, och eventuell uppdatering, av allmän riskbedömning och riktlinjer och rutiner ska ske minst en gång per år kommer samtliga revisionsföretag behöva utvärdera och uppdatera dessa under år 2022. Eftersom den allmänna riskbedömningen och de interna riktlinjerna och rutinerna ligger till grund för övriga åtgärder enligt penningtvättslagen medför regleringen i praktiken en ettårig övergångsperiod. Revisorsinspektionen bedömer därför att det inte finns något behov av ytterligare övergångsbestämmelser i denna del. Detta behandlas ytterligare i författningskommentaren.

När det gäller kontroll av kundens identitet finns redan krav i penningtvättslagen på att detta ska genomföras. Syftet med den nu föreslagna bestämmelsen är att tydliggöra hur kontrollen ska genomföras och dokumenteras. Bestämmelsen måste tillämpas för alla kontroller, avseende såväl befintliga som nya kunder, som genomförs efter ikraftträdandet. Regeln kräver dock inte att en ny kontroll ska göras för alla befintliga kunder vid ikraftträdandet. Mot denna bakgrund krävs inte några övergångsbestämmelser i denna del.

Inte heller i övrigt har något behov av övergångsbestämmelser kunnat identifieras.

11 Konsekvensanalys

11.1 Problemet och vad som ska uppnås med de föreslagna ändringarna

Penningtvättsregelverket har över tid blivit alltmer omfattande och kraven på åtgärder har blivit mer detaljerade och komplexa. Regelverket, som i grunden är utformat på EU-nivå, ska kunna tillämpas av flera olika slag av verksamhetsutövare.

Revisorsinspektionen har i sin tillsyn uppmärksammat att det finns vissa oklarheter kring hur revisorer och revisionsföretag ska tillämpa reglerna i penningtvättslagen.

Revisorsinspektionen har mot denna bakgrund bedömt att det i vissa avseenden finns behov av en verksamhetsanpassad detaljreglering som förtydligar de krav som penningtvättslagen ställer på såväl revisionsföretagen som de enskilda revisorerna.

Därtill har Revisorsinspektionen i sitt tillsynsarbete noterat att det ofta saknas detaljerad dokumentation, både kopplat till revisionsföretagens framtagna riskbedömningar och rutiner och riktlinjer och avseende revisorns vidtagna åtgärder och bedömningar kopplade till efterlevnaden av penningtvättslagen. Det föreslås därför flera bestämmelser med krav på dokumentation av vidtagna åtgärder och bedömningar.

Föreskrifterna syftar till att förtydliga och komplettera vissa av de krav som ställs upp i penningtvättslagen för att öka riskmedvetenheten hos revisionsföretagen och revisorerna samt ge dem bättre förutsättningar för efterlevnad av regelverket. I förläng-

ningen bör detta även skapa förutsättningar för en ökad kvalitet i Revisorsinspektionens riskbaserade tillsyn över dessa.

11.2 Vilka berörs av ändringarna?

Föreskrifterna kommer främst att påverka revisionsföretagen och de auktoriserade och godkända revisorerna. Den 21 juni 2021 fanns det 3 082 kvalificerade revisorer i Sverige. Dessa var aktiva vid drygt 700 revisionsföretag.

Föreskrifterna innebär vidare att Revisorsinspektionen får bättre underlag för att kunna inrikta den riskbaserade tillsynen mot såväl de områden som de revisorer och revisionsföretag som är mest angelägna att granska.

Några av förslagen kan även medföra ytterligare arbetsinsatser från revisionsföretagen och revisorerna i form av ökad kontroll, uppföljning och administrativa åtgärder vilket i förlängningen kan komma att påverka revisionskunderna.

11.3 Kostnadmässiga och andra konsekvenser av ändringarna m.m.

Konsekvenser för revisorerna och revisionsföretagen

Några av bestämmelserna i föreskrifterna kan komma att medföra ytterligare arbetsinsatser och därigenom merkostnader. Detta gäller dokumentationskraven avseende revisorernas bedömningar och vidtagna åtgärder enligt penningtvättslagen, dokumentationen av den fortlöpande utbildningen, den årliga utvärderingen av den allmänna riskbedömningen och de interna rutinerna och riktlinjerna samt kravet på periodiskt återkommande kontroller avseende revisorernas efterlevnad av penningtvättslagen.

Flera av de förslagna bestämmelserna medför ökade dokumentationskrav för vidtagna åtgärder och bedömningar gjorda av de enskilda revisorerna. Med beaktande av den reglering som redan finns på plats genom penningtvättslagen och Revisorsinspektionens verksamhetsföreskrifter avseende revisorernas skyldigheter att såväl upprätta som att bevara dokumentation, bör föreskrifternas dokumentationskrav endast medföra marginella kostnadsökningar. Framför allt kopplat till en eventuellt ökad arbetsinsats för de revisionsföretag som inte redan i dag dokumenterar penningtvättsåtgärderna på samma sätt som övrigt arbete vid revisionen och som därför behöver utveckla nya system för dokumentation och för arkivering av underlag.

Ett av förslagen är att den löpande utbildningen ska dokumenteras och att det av dokumentationen ska framgå vad utbildningen innehåller, namnen på deltagarna och datumet för utbildningen. Bestämmelsen går utöver penningtvättslagen som inte reglerar dokumentation av utbildningsinsatser. För revisorer finns dock sedan tidigare bestämmelser i Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2019:1) om auktorisation och godkännande, som ställer krav på att revisorer i samband med ansökan om fortsatt auktorisation eller godkännande ska ge in underlag som visar att han eller hon uppfyller kraven på fortbildning i 6 § revisorsförordningen. Revisorer ska följaktligen sedan tidigare ha såväl rutiner som system för att dokumentera genomförda utbildningar. Det bör därför inte medföra någon nämnvärd ytterligare investering eller ökad administrativ börda för revisionsföretaget att hämta in och sammanställa dokumentationen av utbildningar i enlighet med den föreslagna bestämmelsen.

Det föreslås vidare att revisionsföretaget ska utvärdera den allmänna riskbedömningen och rutinerna och riktlinjerna minst en gång per år. Kravet går utöver penningtvättslagens 2 kap. 2 och 8 §§ där det endast anges att den allmänna riskbedömningen ska hållas uppdaterad och att rutinerna och riktlinjerna fortlöpande ska anpassas efter nya och förändrade risker för penningtvätt och finansiering av terrorism. Den årliga utvärderingen och eventuella uppdateringen bör innebära några timmars arbete som sannolikt kommer att utföras av intern personal på revisionsföretaget. Insatsen kommer att medföra en ökad medvetenhet och kunskap om riskerna samt bidra till en förståelse för vilka åtgärder som behöver vidtas för att hantera dem. Mot denna bakgrund får eventuella merkostnader för den arbetsinsats som krävs för att genomföra utvärderingen och uppdateringen anses proportionerliga i förhållande till den nytta de för med sig.

Genom förskrifterna införs krav på periodiskt återkommande kontroll av efterlevnaden av att penningtvättslagen, föreskrifterna och de interna rutinerna och riktlinjerna. Kontrollen ska åtminstone omfatta åtgärder och dokumentation avseende kundkännedom, kundriskprofil och övervakning. Bestämmelserna går utöver penningtvättslagen som inte närmare reglerar hur den interna kontrollen ska gå till. I dagsläget finns dock redan bestämmelser om ett revisionsföretags interna organisation, däribland krav på system och övervakning, i Revisorsinspektionens verksamhetsföreskrifter. Därtill ska revisionsföretag även i övrigt genomföra interna kvalitetskontroller i enlighet med ISQC 1. Standarden innehåller bland annat krav på att revisionsföretagen ska inrätta en särskild övervakningsprocess för att ge rimlig säkerhet att systemet för kvalitetskontroll fungerar. I processen ska ingå en regelbundet återkommande inspektion av minst ett avslutat uppdrag för varje ansvarig revisor i revisionsföretaget. Revisorsinspektionen gör bedömningen att samma uppdrag som valts ut för denna inspektion även skulle kunna vara föremål för granskning av efterlevnaden av penningtvättslagen. Den administrativa bördan av den nu föreslagna bestämmelsen bör därför vara begränsad. Vidare anges i ISQC 1 att revisionsföretaget ska fastställa rutiner och riktlinjer för att acceptera och behålla kundrelationer och särskilda uppdrag, avsedda att ge revisionsföretaget rimlig säkerhet att det bara åtar sig eller behåller kundrelationer och uppdrag där revisionsföretaget bland annat övervägt kundens hederlighet. Enligt standardens tillämpningsanvisningar inkluderar detta t.ex. indikationer på att kunden skulle kunna vara iblandad i penningtvätt eller annan brottslig verksamhet. I övrigt innehåller dock inte heller ISQC 1 någon detaljerad reglering kring vad som ska granskas för att säkerställa efterlevnaden av penningtvättslagen. Eftersom revisionsföretagen redan ska ha rutiner för periodiskt återkommande inspektioner torde kravet i föreskrifterna avseende kontroll av efterlevnaden av penningtvättslagen inte medföra någon nämnvärd ökad kostnad eller administrativ börda.

Revisorsinspektionen bedömer vidare att bestämmelserna är proportionerliga även i förhållande till små revisionsföretag, eftersom penningtvättsregelverket bygger på ett riskbaserat förhållningssätt där omfattningen av åtgärderna ska anpassas utifrån bland annat verksamhetens storlek och art.

Konsekvenser för Revisorsinspektionen

Föreskrifterna kommer att möjliggöra en mer effektiv tillsyn av revisorerna och revisionsföretagens efterlevnad av penningtvättslagen. I och med den mer detaljerade regleringen kommer Revisorsinspektionen få ett bättre underlag för att vidta ett mer riskbaserat förhållningssätt i tillsynsarbetet. Detta innebär att inspektionen bättre kan nyttja sina resurser där riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism är som

högst. Revisorsinspektionen bedömer därför att de nya föreskrifterna inte kommer kräva att resurserna på området utökas.

Ekonomiska konsekvenser för revisorernas och revisionsföretagens kunder

De föreslagna bestämmelserna medför viss ökad administrativ börda för såväl revisorerna som revisionsföretagen. De föreslagna bestämmelserna bör dock endast i mycket liten omfattning medföra sådana ökade kostnader som slutligen kan komma att betalas av revisorernas och revisionsföretagens kunder.

Revisorernas och revisionsföretagens kunder kan i viss mån komma att påverkas genom ökad kontroll, uppföljning och granskning. Revisorsinspektionen anser dock att de förändringar föreskrifterna innebär för enskilda i detta avseende är proportionerliga och förenliga med ett riskbaserat förhållningssätt.

11.4 Informationsinsatser

Med anledning av att de föreslagna bestämmelserna i vissa fall kan komma att kräva anpassningsåtgärder från framför allt revisionsföretagen är det nödvändigt att informationsinsatser sker före bestämmelsernas ikraftträdande för att förmedla innehållet i föreskrifterna. Informationen om föreskrifterna kommer spridas inom ramen för Revisorsinspektionens löpande informationsinsatser genom bland annat nyhetsbrev, branschmöten och information på myndighetens webbplats och på LinkedIn.

12 Författningskommentar

12.1 Förslaget till föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Allmänna bestämmelser

1 § *Dessa föreskrifter kompletterar bestämmelserna i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.*

I paragrafen anges att föreskrifterna utgör ett komplement till bestämmelserna i penningtvättslagen.

Regleringen sker utifrån Revisorsinspektionens generella bemyndigande i 29 § förordningen (1995:665) om revisorer att förtydliga de krav som ställs på revisorer och registrerade revisionsbolags verksamhet och utgår från det områden som vissa andra tillsynsmyndigheter får meddela föreskrifter om enligt det som anges i 18 § förordningen (2009:92) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

2 § *I dessa föreskrifter har begreppen revisor och revisionsföretag samma betydelse som i revisorslagen (2001:883). I övrigt har termer och uttryck som används samma betydelse som i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.*

I paragrafen anges att de definitioner av revisor och revisionsföretag som anges i revisorslagen även ska gälla i föreskrifterna. Detta betyder att med revisor avses en auktoriserad eller godkänd revisor. Det innebär vidare att en revisor som utövar revisionsverksamhet som enskild näringsidkare utgör ett revisionsföretag. Detsamma gäller ett enkelt bolag som bedrivs med annan revisor och ett handelsbolag eller ett aktiebolag som en revisor utövar revisionsverksamhet i. Även ett företag som av en behörig myndighet i en annan stat inom EES än Sverige har godkänts att utföra lagstadgad revision utgör ett revisionsföretag.

Vidare anges att termer och uttryck som används i övrigt har samma betydelse som i penningtvättslagen. Det innebär exempelvis att med kund avses den som har trätt eller står i begrepp att träda i avtalsförbindelse med revisorn eller revisionsföretaget¹⁵ och att med allmän riskbedömning avses revisionsföretagets bedömning av hur de produkter och tjänster som tillhandahålls i verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och hur stor risken är för att detta sker¹⁶.

Åtgärder som ska vidtas av revisionsföretaget

Allmän riskbedömning

- 3 § *Den allmänna riskbedömningen ska innehålla*
1. *en identifikation av verksamhetens tjänster och produkter,*
 2. *en beskrivning av de hot som är relevanta för tjänsterna och produkterna,*
 3. *en redogörelse för de egenskaper som kan göra tjänsterna och produkterna sårbara för försök till att utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism, och*
 4. *en värdering av riskerna som är förenade med identifierade hot och sårbarheter.*

¹⁵ 1 kap. 8 § penningtvättslagen.

¹⁶ 2 kap. 1 § penningtvättslagen.

I paragrafen anges vilka delar den allmänna riskbedömningen ska innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 4.1

Den allmänna riskbedömningen ska besvara frågan om och hur den egna verksamheten och revisorernas tjänster kan användas för att exempelvis dölja viss egendoms samband med brott eller brottslig verksamhet.¹⁷ Vilka slags produkter och tjänster som tillhandahålls, vilka kunder och distributionskanaler som finns och vilka geografiska riskfaktorer som föreligger ska enligt 2 kap. 1 och 2 §§ penningtvättslagen särskilt beaktas vid bedömningen. Den föreslagna bestämmelsen innehåller en uppräkningslista av de delar som därutöver ska ingå i en allmän riskbedömning.

Av *punkt 1* framgår att verksamhetens tjänster och produkter ska identifieras. De hot som är kopplade till dessa ska sedan enligt *punkt 2* beskrivas. Med hot avses de olika tillvägagångssätt som möjliggör att revisorn och revisionsföretaget kan utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism genom att verksamhetens produkter och tjänster exempelvis används för att dölja sambandet mellan brottsvinster och brott. Revisionsföretaget behöver för detta moment en förståelse för både verkliga och möjliga hot som kan föreligga, nu eller i framtiden, för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

En förståelse för hotet är även av central betydelse för redogörelsen av sårbarheter enligt *punkt 3*. En sårbarhet är en omständighet som bedöms kunna påverka möjligheten att ett hot ska inträffa. Sårbarhet kan alltså vara de begränsningar som finns i revisorns och revisionsföretagets förmåga att upptäcka och förhindra att utnyttjande sker. En del sårbarheter relaterar till specifika hot, tänkt eller faktiskt föreliggande, medan andra är av mer generell karaktär och därmed relevanta för en bred uppsättning hot. För att bedöma sårbarheten måste revisionsföretaget ställa sig frågan hur ett utnyttjande skulle kunna gå till och vad om faktiskt skulle kunna inträffa.

I *punkt 4* ställs slutligen krav på att de risker som är förenade med identifierade hot och sårbarheter värderas. Den värderade risken utgörs av en sammanvägning av hot- och sårbarhetsbedömningarna. Det innebär att en låg hotnivå, exempelvis att det saknas indikatorer på att kriminella utnyttjar en viss tjänst för att skapa en legitim fasad, och en förhöjd sårbarhet, exempelvis att det saknas effektiva system för att upptäcka och motverka ett eventuellt utnyttjande, kan medföra att den sammanvägda risken för penningtvätt och finansiering av terrorism klassas som hög. En metod för att göra övervägandena och slutsatserna i den allmänna riskbedömningen lättillgängliga är att inkludera en riskmatris eller s.k. heatmap som åskådliggör de olika risknivåerna genom färgkodade skalor.

I sammanhanget bör det även beaktas att den allmänna riskbedömningen enligt 2 kap. 2 § penningtvättslagen ska vara utformad så att den kan ligga till grund för revisionsföretagets rutiner och riktlinjer och övriga penningtvättsåtgärder. Detta innebär bland annat att även om ett revisionsföretag utgår från en mall eller bedömning som tagits fram av någon annan så krävs det alltid ett eget arbete för att se till att innehållet och analyserna i den allmänna riskbedömningen speglar revisionsföretagets egna förutsättningar och förhållanden. Ett obearbetat malldokument saknar den förankring i den egna verksamheten som behövs för att det ska kunna läggas till grund för övriga åtgärder och utgör därför inte en allmän riskbedömning i penningtvättslagens mening.

¹⁷ Se prop. 2016/17:173, s. 510.

Utvärdering och uppdatering

*4 § Revisionsföretaget ska minst en gång per år utvärdera, och vid behov uppdatera, den allmänna riskbedömningen och sina rutiner och riktlinjer.
Datum för utvärderingen och eventuell uppdatering ska dokumenteras.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om att den allmänna riskbedömningen och de framtagna rutinerna och riktlinjerna årligen ska utvärderas och vid behov uppdateras och att detta ska dokumenteras. Övervägandena finns i avsnitt 4.3 och 5.

I *första stycket* anges att revisionsföretagets allmänna riskbedömning och rutiner och riktlinjer i vart fall årligen ska vara föremål för en total och samlad översyn.

Den allmänna riskbedömningen utgör grunden för övriga åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och därför är det av stor vikt att den är aktuell. Bedömningen av hur verksamhetens produkter och tjänster kan utnyttjas är ett löpande arbete och det är viktigt att i verksamheten ha en process för detta. Utöver att årligen se över den allmänna riskbedömning finns det flera externa och interna händelser som kan medföra att bedömningen bör revideras. Exempel på externa situationer som kräver översyn är när marknaden, regelverk eller andra relevanta omvärldsfaktorer har förändrats. Interna omständigheter som kan påverka riskbedömningen är exempelvis att revisionsföretaget planerar att erbjuda nya, eller väsentligt förändrade, tjänster eller tillämpa ny teknik eller nya system för genomförande eller leverans av tjänsterna.

Eftersom revisionsföretagets rutiner och riktlinjer ska utgå från den allmänna riskbedömningen behöver de anpassas till nya eller förändrade risker som identifierats i denna. Kravet på årlig utvärdering och, vid behov, uppdatering, gäller därför även för revisionsföretagets rutiner och riktlinjer. Även andra omständigheter, såväl interna som externa, kan medföra att rutinerna och riktlinjerna behöver uppdateras. Det kan exempelvis bero på ändrade regelverk eller förändringar i revisionsföretagets organisation eller arbetssätt. När rutinerna och riktlinjerna utvärderas eller uppdateras är det också viktigt att säkerställa att andra väglednings- och policydokument inte innehåller överlappande eller motstridiga instruktioner.

De interna rutinerna och riktlinjerna ska utöver det som följer av bestämmelserna i 2 och 6 kap. penningtvättslagen även omfatta instruktioner kopplade till de ytterligare krav som ställs enligt dessa föreskrifter, som ID-kontroll och bevarande av handlingar m.m. Detta ska alltså beaktas i samband med att revisionsföretagen uppdaterar rutinerna och riktlinjerna efter föreskrifternas ikraftträdande.

I *andra stycket* anges att revisionsföretaget ska dokumentera datumet för utvärderingen och att det också ska framgå när den allmänna riskbedömningen respektive rutinerna och riktlinjerna senast uppdaterades. Detta kan exempelvis göras genom datering och versionsnumrering direkt i dokumenten.

Utbildning

5 § Ett revisionsföretag ska dokumentera den fortlöpande utbildning som avses i 2 kap. 14 § lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Utbildningens innehåll, namn på deltagare samt datum för utbildningen ska framgå av dokumentationen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om dokumentation av de utbildningar som revisorerna genomgår. Övervägandena finns i avsnitt 6.

För revisorer finns sedan tidigare bestämmelser i Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2019:1) om auktorisation och godkännande som innebär att revisorer i samband med en ansökan om fortsatt auktorisation eller godkännande ska ge in underlag som visar att han eller hon uppfyller kraven på fortbildning i 6 § revisorsförordningen. Samma system och rutiner som revisorerna, och i förekommande fall revisionsföretagen, använder för att dokumentera fortbildningen kan – under förutsättning att detta medger att kraven på dokumentationens innehåll kan uppfyllas – användas för att dokumentera utbildningar enligt penningtvättslagen.

Det ställs inte något krav på att dokumentationen ska vara i något särskilt format eller medium, vilket innebär att bestämmelsen är teknikneutral.

Intern kontroll

6 § Revisionsföretaget ska utföra periodiskt återkommande kontroller av revisorernas åtgärder i enskilda uppdrag för att säkerställa att lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, dessa föreskrifter och de interna riktlinjerna och rutinerna efterlevs.

Kontrollen ska ske genom att minst ett avslutat uppdrag för varje revisor granskas minst var tredje år. Den ska åtminstone omfatta åtgärder och dokumentation avseende kundkännedom, kundriskprofil och övervakning.

Datum för kontrollen, eventuella upptäckta brister samt planerade och genomförda förbättringsåtgärder ska dokumenteras.

I paragrafen anges vilka minimikrav som ställs avseende revisionsföretagets interna efterlevnadskontroll, dess omfattning och hur den ska dokumenteras. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Första stycket innehåller en bestämmelse om att efterlevnaden av penningtvättslagen, dessa föreskrifter och de interna rutinerna och riktlinjerna ska testas genom periodiskt återkommande kontroller. Detta kan exempelvis göras i samband med de interna kvalitetskontroller som revisionsföretagen genomför i enlighet med kraven i ISQC 1. I så fall ska denna även innehålla särskilda moment som säkerställer efterlevnaden av just penningtvättsregelverket. För det fall att kontrollen sker separat, dvs. inte i samband med ISQC 1-kontrollen, kan ett mindre revisionsföretag med ett begränsat antal anställda anlita en extern person för att genomföra kontrollen på det sätt som beskrivs i ISQC 1 p. A 68.

Paragrafens *andra stycke* anger att kontrollen ska ske genom att minst ett avslutat uppdrag för varje revisor granskas minst vart tredje år. Det innebär att alla revisorer som var verksamma vid revisionsföretaget vid föreskrifternas ikraftträdande den 1 januari 2022 måste ha kontrollerats senast den 31 december 2024 och därefter löpande minst vart tredje år. I stycket anges också att den periodiskt återkommande kontrollen åtminstone ska omfatta en genomgång av dokumentationen avseende vilka åtgärder som vidtagits avseende kundkännedom, vilken kundriskprofil som åsatts och vilken övervakning som gjorts. Detta innebär att det vid den interna kontrollen inte räcker med att kontrollera att penningtvättslagen efterlevs genom att stämma av att revisorn i en checklista uppgett att lagen efterlevs eller genom att fråga revisorn. Kontrollen måste göras genom att aktivt granska den dokumentation som revisorn upprättat och ta ställning till det underlag som legat till grund för olika bedömningar och slutsatser. Genom efterlevnadskontrollen ska revisionsföretaget kunna dra en slutsats om huruvida revisorn har utgått från de riskindikatorer och risknivåer som är framtagna i den allmänna riskbedömningen, om revisorn följt de interna rutinerna och riktlinjerna och vilken påverkan som bedömningarna och slutsatserna har fått för övervakningen i det enskilda revisionsuppdraget.

I *tredje stycket* regleras vad dokumentationen ska innehålla. Revisionsföretagen ska dokumentera när kontrollen har genomförts, om och i så fall vilka brister som man har uppmärksammat samt hur dessa ska åtgärdas. Dokumentationen kan antingen bevaras elektroniskt eller i pappersform, vilket innebär att bestämmelsen är teknikneutral.

Åtgärder som ska vidtas av revisorn

Kontroll av identitet

7 §

Revisorns kontroll av fysiska och juridiska personers identitet ska göras genom att extern verifiering hämtas in och dokumenteras på det sätt som anges i tabellen nedan. Av dokumentationen ska även framgå när kontrollen har utförts.

Vid identitetskontroll på distans ska kopior vara bestyrkta.

Identitetskontroll ska genomföras även om kunden är en offentlig person eller är känd sedan tidigare.

Vem som kontrolleras	Vilken handling som kontrolleras	Dokumentation av kontrollen
Fysisk person	Elektronisk legitimation eller Giltigt pass eller annan giltig identitetshandling	Kopia av bekräftelsen av den elektroniska legitimationen Kopia av den kontrollerade handlingen, eller anteckning av den kontrollerade handlingens nummer, giltighetstid och utfärdare
Juridisk person	Registerutdrag eller motsvarande handling som inte är äldre än 3 månader	Original eller kopia av den kontrollerade handlingen
Företrädare, ombud eller motsvarande	Fullmakt, förordnande eller motsvarande behörighetshandling	Kopia av den kontrollerade handlingen

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur kontrollen av kundens identitet ska göras. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

Av *första stycket* framgår att en revisors kontroll av kundens identitet enligt 3 kap. 7 § penningtvättslagen ska göras genom extern verifiering som dokumenteras på det sätt som anges i tabellen. Av dokumentationen ska även datumet för när kontrollen genomfördes framgå. Det räcker alltså inte med att kunden identifierar sig genom att exempelvis uppge sitt namn. Revisorn måste därtill ha ett underlag, exempelvis en ID-handling, som bekräftar den uppgift han fått från kunden.

I *andra stycket* anges att för det fall det rör det sig om en distanskund (dvs. när identifikation och kontroll sker på distans) måste de handlingar som hämtas in vara bestyrkta. Detta innebär alltså att revisorn i dessa fall måste ha en bekräftelse av att uppgifterna som ska finnas med på kopian, t.ex. datum, namn, underskrift, stämmer mot originalet. Detta sker genom att minst en person, annan än den identifierade själv – genom underskrift, namnförtydligande och kontaktuppgifter – direkt på kopian intygar att den stämmer överens med originalet.

Av *tredje stycket* följer att den omständighet att kunden är känd sedan tidigare eller en offentlig person inte påverkar revisorns skyldighet att kontrollera identiteten genom verifikation av en oberoende tillförlitlig källa.

Av *tabellen* framgår att kontroll av en fysisk person ska göras genom avstämning mot elektronisk legitimation alternativt ett giltigt pass eller annan identitetshandling. Med identitetshandling avses i detta fall en officiell handling som åtminstone innehåller ett

fotografi av personen, uppgift om namn och medborgarskap och som är utfärdat av en myndighet eller en annan behörig utfärdare. Kontrollen ska dokumenteras genom att en kopia av bekräftelse av den elektroniska legitimationen eller den kontrollerade handlingen bevaras. Om en kopia inte kan tas av handlingen ska revisorn likväl dokumentera sådana uppgifter om handlingen som visar att revisorn haft tillgång till den, så som handlingens identifikationsnummer, giltighetstid och utfärdare.

Enligt *tabellen* ska kontrollen avseende en juridisk person göras genom att ett registerutdrag eller liknande handling hämtas in som inte är äldre än tre månader. Med registerutdrag avses i detta fall en handling från Bolagsverket eller dess motsvarighet i ett annat land. Kontrollen ska dokumenteras genom att original eller en kopia av den kontrollerade handlingen bevaras. Har revisorn själv hämtat in en elektronisk handling ska det av handlingen framgå när den togs ut/hämtades in.

I *tabellen* anges vidare att en kontroll av behörigheten för någon som sägs företräda en kund förutsätter att revisorn antingen hämtar in en fullmakt eller ett förordnande eller motsvarande behörighetshandling. Kontrollen ska dokumenteras genom att en kopia av den handling som hämtats in bevaras.

I sammanhanget bör även beaktas att utöver ID-kontroll ska ytterligare åtgärder för kundkännedom vidtas enligt 3 kap. 7–11 §§ penningtvättslagen. Sådana åtgärder avser exempelvis att utreda och kontrollera om det finns etablering i högriskland, verklig huvudman och s.k. PEP samt hämta in information om affärsförbindelsens syfte och art.

Åtgärder vid låg respektive hög risk

8 § *Även om revisorn vid låg risk tillämpar förenklade åtgärder för kundkännedom ska kundens identitet alltid kontrolleras på det sätt som följer av 7 §.*

När revisorn vid hög risk vidtar skärpta åtgärder för kundkännedom ska åtminstone ytterligare information om kundens ekonomiska situation och varifrån dennes ekonomiska medel kommer hämtas in. För kunder som är etablerade i ett land som har identifierats som ett högriskredjeländ av Europeiska kommissionen, finns ytterligare krav på skärpta åtgärder i 3 kap. 17 § lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

I paragrafen anges vilka minimikrav som gäller avseende kundkännedsåtgärder vid låg respektive hög risk. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Enligt penningtvättslagen ska kundkännedsåtgärderna anpassas efter kundens riskprofil. Penningtvättslagen medger att förenklade kundkännedsåtgärder får tillämpas om risken för penningtvätt eller terrorfinansiering bedömts vara låg. Det innebär att kontroller, bedömningar och utredningar kan vara av mer begränsad omfattning och vidtas på annat sätt.

Första stycket innebär dock att ID-kontroll inte får väljas bort med anledning av att kunden åsatts en låg riskprofil.

I *andra stycket* anges att en revisor som vidtar skärpta kundkännedsåtgärder åtminstone måste kräva in ytterligare information om kundens ekonomiska situation och var de ekonomiska medlen kommer ifrån. Hur informationsinhämtningen och utredningen bör göras beror på omständigheterna i det enskilda fallet.

Regleringen ger endast uttryck för minimikrav. Bestämmelsen ska alltså inte läsas som att revisorn inte behöver göra en bedömning kring vilka eventuella övriga kundkännedsåtgärder som kan behöva vidtas för att hantera risken i det enskilda fallet.

Utvärdering och uppdatering

9 § En revisor ska utvärdera kundkännedom och kundens riskprofil under pågående uppdrag och vid behov uppdatera dessa. Utvärdering ska dock göras minst en gång per år.
Om kundkännedom uppdateras eller om rapportering sker till Polismyndigheten ska beslut tas om huruvida riskprofilen ska ändras eller inte.
Datum, överväganden och slutsatser för utvärderingen, samt eventuell uppdatering, ska dokumenteras.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kundriskprofilen och kundkännedom minst årligen ska utvärderas och vid behov uppdateras och att detta ska dokumenteras. Övervägandena finns i avsnitt 8.4.

Första stycket innehåller krav på att revisorn ska utvärdera kundens riskprofil och den kännedom som revisorn har om kunden under pågående uppdrag. Detta innebär att en revisor aktivt måste ta ställning till den information och den kunskap som denne har om kunden. Revisorn måste ställa sig frågor som; är den information jag har om kunden fortfarande aktuell och användbar? Har något ändrats hos kunden kopplat till verksamhetens syfte och art, styrelsens sammansättning eller förekommer kanske något avvikande beteende? Har det identifierats nya risker i den allmänna riskbedömningen som påverkar bedömningen av kundriskprofilen? Har det gjorts ändringar i lagstiftningen? Detta kan medföra att revisorn måste hämta in ytterligare uppgifter om kunden och därtill se över om den åsatta riskprofilen fortfarande är adekvat eller om den behöver uppdateras. Hur ofta detta ska göras beror på omständigheterna i den enskilda kundrelationen, men det ska i vart fall göras minst en gång per år. Är den bedömda risknivån hög kan det finnas anledning att göra en sådan utvärdering oftare.

Av paragrafens andra stycke framgår att revisorn ska ta ställning till om uppdateringar i kundkännedom medför att kundriskprofilen ska ändras. Samma ställningstagande ska göras för det fall att en rapportering som är kopplad till kundrelationen har gjorts till Polismyndigheten. Den omständighet att kunden åsatts en ny riskprofil, exempelvis hög risk, medför inte att kunden inte kan bibehållas. Huvudsaken är att rätt och adekvata åtgärder vidtas för att hantera risken, som exempelvis att oftare utvärdera den kännedom man har om kunden och genom att fördjupa övervakningen i revisionen kopplat till de identifierade riskerna. Det är viktigt att komma ihåg är att det inte är kunden som rapporteras till Polismyndigheten, utan misstänkta transaktioner eller företeelser kopplade till kunden.

I tredje stycket anges ett dokumentationskrav. I praktiken innebär detta att överväganden och slutsatser som legat till grund för riskprofilen ska dokumenteras så att det i efterhand går att följa vilka indikatorer som legat till grund för den satta risknivån. Det räcker alltså inte att för bedömningen enbart använda checklistor, där någon risknivå överhuvudtaget inte framgår eller där en angiven slutsats avseende risknivå inte har motiverats.

Dokumentationen kan antingen bevaras elektroniskt eller i pappersform, vilket innebär att bestämmelsen är teknikneutral.

Dokumentation av åtgärder

10 § Revisorns dokumentationsskyldighet enligt 7 och 9 §§ Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet gäller, i tillämpliga delar, även revisorns åtgärder enligt lagen om (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Paragrafen innehåller bestämmelser om dokumentationsskyldighet. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

Bestämmelsen innebär att revisorn ska dokumentera vidtagna kundkännedomsåtgärder och gjorda riskbedömningar på sådant sätt att dessa kan bedömas i efterhand. I dokumentationen ska revisorn även ange när åtgärderna vidtogs och bedömningarna gjordes.

För kundriskprofilen betyder detta att det ska framgå vilken nivå som har bestämts, när detta skedde och vilka överväganden och slutsatser som legat till grund för bedömningen. Att exempelvis enbart ange en risknivå utan motivering är följaktligen inte tillräckligt (se även kommentaren till 11 § beträffande risknivåer).

Dokumentationen kan antingen bevaras elektroniskt eller i pappersform, vilket innebär att bestämmelsen är teknikneutral.

Särskilt om nivåer för riskbedömningar

11 § När revisionsföretaget gör sin allmänna riskbedömning och revisorn gör sin bedömning av kundens riskprofil (riskbedömningarna) ska minst tre nivåer, motsvarande normal, låg och hög risk, tillämpas.

Utgångspunkten vid riskbedömningarna ska vara normal risk. Nivån får bestämmas som låg om det finns specifika omständigheter som vid en sammantagen bedömning visar att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är lägre än normalt. Om det finns omständigheter som tyder på förhöjd risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism ska nivån bestämmas som hög.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de nivåer för risk som ska användas i den allmänna riskbedömningen och i kundriskprofilen. Övervägandena finns i avsnitt 4.2 och 8.2.

I första stycket anges att minst tre nivåer – motsvarande normal, låg och hög risk – ska tillämpas när revisionsföretaget gör sin allmänna riskbedömning och när revisorn bedömer kundens riskprofil. Det finns inget som hindrar att ytterligare nivåer, t.ex. olika nivåer inom normal risk eller ytterligare nivåer av hög risk används om en sådan indelning bedöms mer ändamålsenlig för att hantera riskerna i verksamheten.

Andra stycket förtydligar att utgångspunkten vid bedömningen alltid är normal risk. Merparten av bedömningarna bör följaktligen ligga på denna nivå. En risknivå motsvarande låg ska endast förekomma om det vid en samlad bedömning finns omständigheter som sänker risken så att den är lägre än det som är normalt i vilken annan verksamhet som helst. Exempelvis innebär den omständighet att en kund är känd sedan tidigare inte i sig att den objektiva risken för att verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism minskar. Endast det faktum att verksamheten är liten och/eller lokalt förankrad är inte heller en sådan omständighet som på egen hand medför att risken för att utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism är låg. Det bör i detta sammanhang också observeras att den omständigheten att revisorn anser att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism kan hanteras inte medför att den inneboende risken i kundrelationen sänks. Att risken kan hanteras innebär däremot att revisorn bedömer att denne har tillräcklig kundkännedom för att kunna upptäcka och förhindra

penningtvätt eller finansiering av terrorism om kunden ägnar sig åt, eller utnyttjas för, detta.¹⁸

Riskenivåerna ska alltid utgöra en objektiv bedömning av den risk som föreligger för penningtvätt eller finansiering av terrorism, och ska alltså inte utgå från någon värdering innebärande att en viss nivå är godtagbar eller inte. För det fall att det finns några omständigheter eller faktorer som tyder på förhöjd risk ska risken alltid bestämmas som högre än normal.

I detta sammanhang är det också viktigt att beakta att det faktum att kunder också kan vara verksamhetsutövare och har att vidta åtgärder enligt penningtvättslagen inte medför att risken för penningtvätt per automatik blir lägre. Revisorns ansvar för att vidta kundkännedom- och övervakningsåtgärder i uppdrag påverkas inte heller av att kunden själv är verksamhetsutövare.

Hur dokumentationen ska bevaras och organiseras

12 § Dokumentationen av vidtagna åtgärder ska under den tid som anges i 5 kap. 3 och 4 §§ lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism bevaras på det sätt som anges i 12 § första stycket Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet.

Dokumentationen ska vara organiserad på sådant sätt att uppgifter och handlingar är lätta att identifiera, ta fram och sammanställa på begäran av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Revisorsinspektionen.

I paragrafen regleras hur revisorns och revisionsföretagets dokumentation över vidtagna åtgärder enligt penningtvättslagen ska bevaras. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Första stycket hänvisar till 5 kap. penningtvättslagen, som anger att handlingar som innehåller uppgifter om vidtagna kundkännedomåtgärder eller transaktioner som kräver åtgärder för kundkännedom ska bevaras i fem alternativt tio år. Därutöver finns det dokumentationskrav i Revisorsinspektionens verksamhetsföreskrifter, (RIFS 2018:2), som bland annat anger att en revisor eller ett revisionsföretag ska förvara dokumentationen i ordnat skick och på ett betryggande sätt. Dokumentationen får inte vara tillgänglig för obehöriga. Vidare ska den, på Revisorsinspektionens begäran, utan dröjsmål ges in till inspektionen. Detta innebär att det redan i dagsläget finns regleringar kring vad som ska dokumenteras och hur länge det ska bevaras. Den dokumentation som avses i verksamhetsföreskrifterna tar dock inte uttryckligen sikte på dokumentation över vidtagna åtgärder enligt penningtvättslagen. Genom regleringen i paragrafen fastställs därför att även sådan dokumentation ska bevaras på motsvarande sätt.

I andra stycket ställs krav på att penningtvättsdokumentationen ska vara organiserad på ett sådant sätt att såväl uppgifter som handlingar lätt ska kunna tas fram och sammanställas på begäran av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Revisorsinspektionen. Detta gäller oavsett om åtgärder enligt penningtvättslagen vidtas av olika personer, t.ex. om en central funktion vid revisionsföretaget som sköter insamlingen av uppgifter om kunden för etablering av en kundrelation och revisorn sedan är den som gör riskbedömningen och övervakningen i uppdraget. Syftet med bestämmelsen är att det ska vara lätt för revisorn och/eller revisionsföretaget att snabbt få en överblick av samtliga uppgifter och bedömningar kopplade till en enskild kundrelation. Dokumentationen kan antingen bevaras elektroniskt eller i pappersform, vilket innebär att bestämmelsen är teknikneutral.

¹⁸ Prop. 2016/17:173, s. 520.

12.2 Förslaget till föreskrifter om ändring i Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorer och registrerade revisionsbolags verksamhet

Den hittillsvarande bestämmelsen i Revisorsinspektionens verksamhetsföreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism upphävs mot bakgrund av de nu föreslagna särskilda föreskrifterna om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.